

Вишнеvsька О.М.

*к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу і аудиту
Миколаївського державного аграрного університету*

ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У другій половині ХХ століття світова економічна думка, засвоївши уроки економічних, політичних, демографічних, енергетичних криз, усвідомила, що високий рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання галузей народного господарства є більш вагомим джерелом економічного зростання, ніж подальша інтенсифікація виробництв та зростання рівня навантаження на природно-ресурсний потенціал сільських територій.

Переважна більшість країн Європейського Союзу обґрунтувати за довгострокову ціль розвитку економіки на основі державного регулювання інноваційного розвитку економіки, яке виступає основою досягнення стійкого розвитку, у тому числі аграрного сектору економіки.

Процеси глобалізації економіки світу та використання стратегії інноваційного розвитку, у тому числі на основі створення транснаціональних компаній, призвело до виникнення нової інтерактивної моделі розвитку на інноваційній основі. Подібна модель розвитку включає необхідність діяльності інтегрованих груп фахівців, які діють у сферах фундаментальних та прикладних наукових досліджень, впровадження у практичну діяльність суб'єктів різного галузевого спрямування. Діяльність інтегрованих груп координується глобальним інтегратором процесів, який є замовником інновацій та координатором процесу їх створення, впровадження та розподілу інноваційної ренти [1].

Метою дослідження є обґрунтування сутності процесу глобалізації та геоекономічних змін, впливу на соціально-економічний розвиток сільських територій України. Геоекономічні процеси та результати глобалізації призвели до зміни пріоритетів у розвитку окремих економічних систем та зміни підходи до моделі розвитку, у тому числі на інноваційній основі. Результатом таких змін є орієнтація розвитку з моделі просування технологій «technology push» до моделі технологічної напруги «technology pull».

Результати впровадження системи інноваційного розвитку економік світу надають можливість обґрунтувати, що 90,0% успішних інновацій є результатом застосування моделі technology pull. Дана модель формує процес розвитку через передачу науково-технічних знань у сферу задоволення споживчих потреб, а ринковий попит на наукові знання формує напрями розвитку науки, що дозволяє зорієнтувати розвиток реальних секторів економіки на ринковий попит на наукові розробки [3].

Отже, державну інноваційну політику доцільно розглядати як політику підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання шляхом створення та застосування ними нових знань, впровадженнь у практичну діяльність. Для аграрного сектору інноваційний розвиток є основою для збереження та відновлення природного-ресурсного потенціалу, екологізації виробництв та соціально-економічного розвитку сільських територій.

У контексті вступу України до Світової Організації Торгівлі та посилення конкурентної боротьби для вітчизняних підприємств аграрного сектор економіки загострюється потреба у підвищенні ефективності виробництв за рахунок інновацій з використанням моделі ринкової напруги «market pull». За реалізації подібної моделі необхідною є державна стратегія інноваційного розвитку, яка дозволить стимулювати виробників, у тому числі на основі впровадження джерел інноваційної ініціативи, індивідуальної комерційної політики окремого суб'єкту.

Реалізація представленої моделі за умови переходу на інноваційний розвиток повинна ґрунтуватися на необхідності забезпечення власних конкурентних переваг. При цьому державний сектор має застосовувати принцип підтримки інноваційноактивних підприємств, а взаємна зацікавленість може забезпечити активізацію діяльності та підвищення конкурентних переваг вітчизняних підприємств аграрного сектору економіки.

Проведені дослідження надають можливість обґрунтувати, що інноваційна активність підприємств аграрного сектору залишається низькою. Існує значна кількість причин, які не забезпечують активізацію інноваційної діяльності, у тому числі через значну концентрацію у галузі дрібних товаровиробників, таких як фермерські господарства та особисті селянські господарства населення. Сучасні тенденції розвитку економіки окремих регіонів та країни в цілому характеризують як фундамент національної моделі економічного зростання аграрного сектору концентрацію інноваційної діяльності у велико- або середньотоварних сільськогосподарських підприємствах. Ресурсозабезпечені великі за розміром сільськогосподарські підприємства мають можливість та спроможні розв'язувати сучасні проблеми науково-технічного та інноваційного розвитку, здійснювати відносно великі витрати на фінансування досліджень та розробок, проводити об'єктивну оцінку результатів впровадження, ефективно працювати та забезпечувати конкурентні переваги у використанні ресурсів та створенні продукції.

Впровадження інноваційної моделі розвитку аграрних підприємств потребує витрат коштів на наукові дослідження та розробки, висококваліфіковану робочу силу при формуванні та реалізації інноваційної політики, фінансових витрат на зміцнення матеріально-технічного забезпечення, орієнтацію на підвищення ефективності виробництв з економічної та екологічної точки зору, забезпечення соціально-економічного розвитку окремих сільських територій.

Досвід країн Європейського Союзу надає можливість обґрунтувати, що дрібні товаровиробники можуть посилити власні конкурентні переваги тільки

через асоційовані або кооперативні об'єднання, що дозволяє впроваджувати наукові розробки та забезпечувати інвестиційно-інноваційний розвиток галузі з урахуванням вимог сучасності. Причинно-наслідкові зв'язки формування моделі інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору представлено на рисунку.

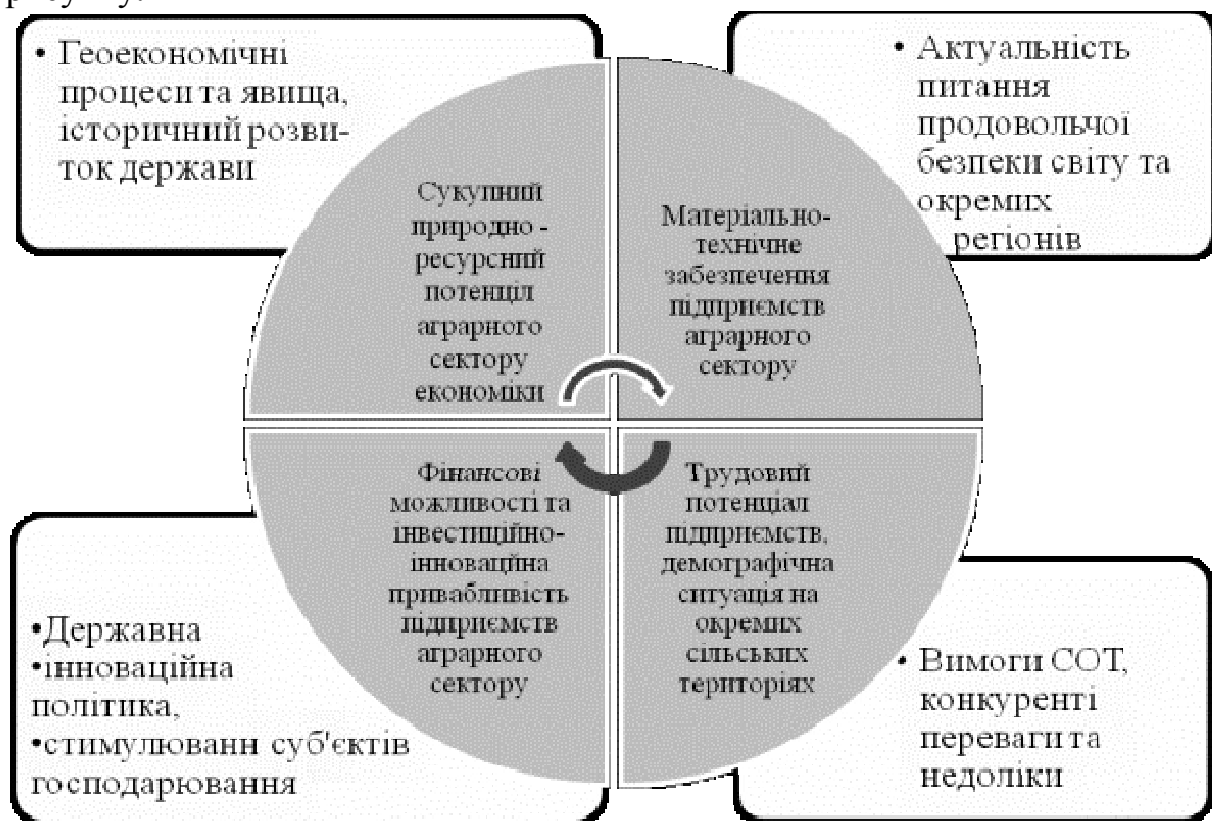

Рис. Причинно-наслідкові зв'язки формування моделі інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору

Переважна більшість державних дотацій на наукові розробки та їх впровадження сконцентрована у підприємствах державної форми власності, які складають до 5,0% від загальної кількості аграрних підприємств. При цьому нарощування державних дотацій не гарантує адекватної віддачі вкладених коштів, в першу чергу через недостатність темпів економічної та екологічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Дрібні товаровиробники взагалі не отримують подібного фінансування та можуть розраховувати лише на власні фінансові можливості у напрямку збереження ресурсного потенціалу та підвищення результативності діяльності. Координаційну діяльність можуть здійснювати вищі навчальні заклади аграрного профілю, у тому числі через дорадництво.

Слід відмітити, що ендогенний розвиток, який будується на основі інвестування капіталу в знання і освіту може впливати на довгострокові перспективи аграрного сектору економіки, але лише за умови створення достатнього платоспроможного попиту на наукові розробки на державному рівні.

Досвід вітчизняної освіти та науки характеризує неефективність застосування інструментів прямої фінансової підтримки наукових досліджень. Переважна більшість грошових коштів концентрується у підприємствах та організаціях державної форми власності, питома вага приватних підприємств у фінансуванні не перевищує 3,0% у сукупності за галузями народного господарства. Однак щорічне збільшення обсягів фінансування бюджетної наукової сфери не забезпечує адекватної віддачі за показниками кількості отриманих патентів та ліцензій, якості їх практичного застосування.

Досвід розвинених країн характеризує поширення механізму податкового стимулювання приватних підприємств, які здійснюють витрати на наукові дослідження, через податок на прибуток. Вони запроваджуються переважно у вигляді податкового кредиту на наукові дослідження та розробки шляхом зменшення суми нарахованого податку на прибуток, яке дозволяє суб'єкту в обсязі, що дорівнює встановленому відсотку від обсягу кваліфікованих витрат суб'єкта у поточному році на наукові дослідження та експериментальні розробки і не перевищує встановленого відсотка річного прибутку підприємства [2]. Використання подібних пільгових умов для вітчизняних товаровиробників дозволить активізувати попит на наукові розробки та їх впровадження у діяльність не тільки державних, а і приватних підприємств.

Важливою складовою подальшого розвитку сільських територій та аграрного сектору економіки України є врахування сутності процесів глобалізації, які здійснюють безпосередній та значний вплив на окремі внутрішні економічні процеси, явища. Глобалізаційні процеси характеризуються сукупністю конкурентних переваг окремої країни на світовому рівні у економічних, соціальних та екологічних напрямках. Сучасний розвиток національної економіки та вітчизняного аграрного сектору не відображає тенденцій економічного, соціального та екологічного розвитку окремих підприємств, сільських територій. Отже, модель розвитку сільських територій та аграрного сектору економіки повинна ґрунтуватися на трьох основних складових геоекономічних змін, як результатів глобалізаційних процесів, а саме: економічних, соціальних та екологічних, мати жорсткий вплив державного регулювання.

Література:

1. Мессі Д. Лінійна модель інновацій: за і проти / Д. Мессі, П. Квінтас, Д. Уїлд // Трансферт технологій і ефективна реалізація інновацій.—2002.— С. 158.
2. Чеберкус Д. Системні підходи до державного регулювання інноваційного розвитку України в умовах глобалізації / Д. Чеберкус // Економіст. — №9.—2007.— С. 4-6
3. Competitiveness and knowledge economy. From knowledge to Productivity and Innovation World Bank Office Kiev, Ukraine March 15-16, 2007.

